

CAPACITAT D'APRENTATGE

Indicacions adreçades a l'alumnat per adquirir la competència
en el grau de Gestió i Administració Pública¹

1. Presentació

La *capacitat d'aprenentatge* o *aprenentatge autònom* és una de les sis competències genèriques o transversals que la UB considera necessàries per al conjunt dels seus estudiants.

La importància d'aquesta competència resulta evident si tenim en compte que els graduats universitaris hauran d'estar preparats per interactuar en una societat globalitzada i canviant, en què la influència de la informació i les tecnologies resulta decisiva, on el coneixement es produeix a un ritme cada vegada més accelerat i esdevé obsolet d'una manera també molt ràpida. El món laboral, en conseqüència, es troba sotmès a processos de transformació continuus i requereix professionals qualificats que siguin capaços d'actualitzar constantment els seus coneixements i gestionar la diversitat.

Les institucions universitàries, davant l'obligació de donar resposta a les exigències de la societat actual, han d'orientar els currículums de les titulacions de manera que proporcionin als estudiants una formació que els ajudi a moure's de manera eficaç, tant a escala personal com professional, en aquest món del coneixement i els faciliti les estratègies necessàries per aprendre de manera autònoma al llarg de tota la seva vida (*lifelong learning*).

Així doncs, en el document *Competències transversals de la Universitat de Barcelona*, aprovat pel Consell de Govern de la UB de 10 d'abril de 2008, que va servir com a referència orientativa en el disseny de les titulacions de grau d'aquesta universitat, s'especifica que cal incorporar la competència de *Capacitat d'aprenentatge i responsabilitat* en tots els plans d'estudis.

Segons el mateix document, aquest competència inclou: 1) capacitat d'anàlisi i de síntesi, de visions globals i d'aplicació dels sabers a la pràctica; 2) capacitat de prendre decisions i adaptació a noves situacions.

¹ Aquest document ha estat redactat en el marc del projecte *Elaboració d'eines per implantar i avaluar la competència transversal de capacitat d'aprenentatge al Grau de Gestió i Administració Pública*, coordinat per Montserrat Casanellas i Chuecos. Han estat membres de l'equip de treball els professors Margarita Camós Ramió, Lluís Medir Tejado, Daniel Montolio Estivill, Domènec Sibina Tomás i Marina Solé Català, tots ells membres del Grup Consolidat de Millora i Innovació Docent de Gestió i Administració Pública (GID-GAP), així com Rosa Sayós Santigosa, com a assessora proposada per l'ICE-UB.

Sense cap mena de dubte, aquesta és una de les competències transversals més importants. Els estudiants, futurs professionals, han de sortir de les aules equipats amb les habilitats que els hauran de permetre continuar aprenent per si mateixos; és a dir, s'han d'haver convertit en aprenents autònoms i responsables, amb voluntat d'implicar-se en processos de formació continuï, si no volen quedar-se desfasats en coneixements i pràctiques professionals.

El present document pretén donar algunes indicacions per a la incorporació d'aquesta competència al grau de Gestió i Administració Pública de la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona.

2. Capacitat d'aprenentatge. Definició i caracterització de la competència

Podem considerar que un estudiant ha adquirit la competència de *capacitat d'aprenentatge* quan, des de la consciència del que significa aprendre, té l'autonomia suficient per gestionar el propi aprenentatge, de manera estratègica i flexible, en funció de les seves necessitats i els seus propòsits.

Tenir *capacitat d'aprenentatge* implica:

- disposició a assumir responsabilitats,
- voluntat d'actuar amb criteris propis en els diversos àmbits de la vida humana, amb independència i en col·laboració amb els altres, i
- capacitat de controlar els processos cognitius que intervenen en una autoregulació eficaç de l'aprenentatge.

Responsabilitat, autonomia i autoregulació són, doncs, conceptes inherents a la capacitat d'aprenentatge.

La total autonomia d'aprenentatge és un objectiu difícil d'aconseguir, s'ha de tenir en compte que n'hi ha diferents graus, que es van assolint progressivament, i que el seu desenvolupament requereix una reflexió conscient sobre el procés d'aprenentatge i el que aquest comporta. Aquesta reflexió ha de servir de base per prendre decisions sobre el millor camí a seguir.

La *capacitat d'aprenentatge* incorpora algunes destreses instrumentals, com ara capacitat d'anàlisi, reflexió crítica, cerca d'informació rellevant, capacitat de solucionar problemes o presa de decisions.

També es relaciona amb actituds, valors i altres competències interpersonals, entre d'altres, responsabilitat i compromís, maduresa personal, flexibilitat, predisposició a adaptar-se a l'entorn, i capacitat de comunicar-se amb els altres.

No obstant això, el que caracteritza de manera decisiva la capacitat d'aprendre és la posada en joc d'una sèrie d'habilitats metacognitives que assegurin el control dels processos cognitius que duu a terme l'aprenent.

Les estratègies metacognitives que permeten assegurar el control personal sobre els coneixements que es van adquirint, així com sobre els mateixos processos que es van duent a terme en l'aprenentatge són:

- Planificació de l'activitat abans de fer front a qualsevol tasca.
- Monitorització o seguiment de l'activitat, per observar l'eficàcia de l'actuació, i modificar o canviar d'estratègia quan la que utilitzem no resulta efectiva.
- Avaluació i comprovació dels resultats.

Alguns estudis posen de manifest que els experts utilitzen amb més eficàcia aquests processos metacognitius, de manera que distribueixen millor el seu temps, seleccionen millor les estratègies a aplicar, preveuen amb més exactitud la dificultat de les tasques i jutgen de manera més precisa la seva execució

3. El rol de l'estudiant en el procés d'adquisició de la competència

Una de les conseqüències més directes del canvi de concepció del que significa la tasca d'aprendre és la modificació del rol dels estudiants. En el nou rol, la participació activa, la presa de la iniciativa i l'exploració dels procediments més efectius i adequats a les pròpies concepcions i al propi estil d'aprenentatge passen a ocupar un lloc primordial.

En aquest marc, la *capacitat d'aprenentatge* d'un estudiant es manifesta en la seva habilitat per construir coneixement de manera activa i autoregular-se.

Un estudiant autoregulat és aquell que participa plenament en els processos personals d'aprenentatge i assumeix progressivament la seva responsabilitat en la planificació i el control d'aquests processos, així com en l'avaluació de la seva efectivitat en l'assoliment dels objectius plantejats.

L'aprenentatge autoregulat implica que l'estudiant ha de ser capaç del següent:

- dominar les seves capacitats cognitives mitjançant l'activació dels seus coneixements previs, la fixació d'objectius, la planificació estratègica i la consciència precisa del que està pensant i fent (coneixement i control metacognitiu);
- identificar els sentiments que li provoca una tasca, representar-se el valor i la utilitat d'allò que està fent, utilitzar estratègies per afrontar fracassos, superar estats d'incertesa i de desànim, i valorar-se com a alumne competent (coneixement i control afectiu i emocional);
- establir temps per a les accions que dugui a terme, utilitzar estratègies diverses, invertir esforç en el seu aprenentatge, sol·licitar ajuda quan sigui necessari, formular les peticions d'ajuda de manera eficaç (coneixement i control conductual);
- buscar les millors condicions per a l'aprenentatge, evitar interferències i elements de distracció, i aprendre conjuntament amb els altres (coneixement i control contextual).

4. Nivells de desenvolupament de la competència

El desenvolupament de la competència s'ha de plantejar de manera progressiva. Al llarg dels cursos, l'alumnat haurà d'anar guanyant autonomia, haurà de poder gestionar tasques cada vegada més complexes i haurà d'implicar-se en major mesura en el seu procés d'avaluació.

Per fer avançar progressivament l'alumnat en el domini de la competència, proposem diferenciar tres nivells d'assoliment, amb uns objectius ben definits per a cadascun d'aquests.

En el **primer nivell** es pretén que l'estudiant desenvolupi una actitud d'aprenentatge actiu, sigui capaç d'analitzar la seva situació de partida en relació amb el coneixement dels continguts de l'assignatura, s'esmerci a assimilar i incorporar els aprenentatges proposats pel professor i sigui capaç de detectar, valorar i comunicar els seus avenços en l'aprenentatge.

Les tasques que es proposen en aquest nivell estaran pautades de manera clara i precisa pel professor.

Els objectius del **segon nivell** seran que l'estudiant pugui identificar i comprendre els seus processos cognitius; que reformuli i adapti els objectius proposats pel professor a les seves expectatives i necessitats; que sàpiga escollir entre els diferents procediments i estratègies proposats aquells que li resultaran més eficaços per a la consecució dels objectius, que a més d'adonar-se dels avenços del seu aprenentatge també identifiqui allò que li falta per aprendre i proposi actuacions futures.

Les tasques que s'hauran de resoldre seran més complexes i el professor orientarà els estudiants, tot deixant-los un grau d'autonomia més elevat.

En el **tercer nivell** s'hauria d'aconseguir que l'estudiant tingués el control global del seu procés d'aprenentatge; és a dir, hauria de ser capaç de planificar-lo, tot formulant els seus propis objectius d'aprenentatge i d'adaptar les estratègies a cada situació, de fer-ne el seguiment i modificar la seva actuació durant l'activitat per controlar millor l'assoliment dels objectius; i de valorar els resultats obtinguts en el procés seguit i, en conseqüència, l'eficàcia.

Les activitats que s'hauran de dur a terme tindran un grau de complexitat alt i els estudiants hauran de mostrar-se autònoms.

La taula 1 sintetitza els resultats d'aprenentatge que s'espera que els estudiants aconsegueixin en cada nivell, així com les evidències que caldrà presentar perquè aquests resultats d'aprenentatge puguin ser avaluats.

Taula 1. Nivells de desenvolupament de la competència d'orientació a l'aprenentatge

Nivell	Resultats d'aprenentatge	Evidències per a l'avaluació
Nivell 1	1. Desenvolupar una actitud positiva i responsable envers l'aprenentatge. 2. Implicar-se activament a comprendre i assimilar els aprenentatges proposats pel professor. 3. Dur a terme les tasques en el temps previst, seguint les pautes i les indicacions que proporioni el professor. 4. Utilitzar les fonts d'informació proposades pel professor. 5. Detectar llacunes de formació i demanar ajut per resoldre-les. 6. Identificar els aprenentatges assolits i saber-ho comunicar.	• Qüestionaris (d'avaluació inicial, d'autoavaluació, de reflexió abans d'una tasca o després d'una tasca, etc.). • Pautes metacognitives. • Informes de progrés.
Nivell 2	1. Identificar què significa aprendre i quin procés personal se segueix. 2. Reformular i adaptar al propi context els objectius fixats pel professor. 3. Planificar les activitats, seleccionant els procediments i aprofitant els recursos que se li ofereixen. 4. Mostrar iniciativa a l'hora de documentar-se, tot buscant informació més enllà de les referències mínimes donades. 5. Reflexionar sobre els aprenentatges adquirits i plantejar-se preguntes que obrin perspectives noves. 6. Contrastar amb els companys els aprenentatges assolits i proposar actuacions per seguir avançant.	• Qüestionaris (d'avaluació inicial, d'autoavaluació, de reflexió abans d'una tasca o després d'una tasca, etc.). • Pautes metacognitives. • Autobiografia d'aprenentatge. • Diari d'aprenentatge.
Nivell 3	1. Reflexionar sobre la pròpia manera d'abordar el procés d'aprenentatge per introduir-hi millores. 2. Analitzar-se i valorar-se com a aprenent competent. 3. Formular els propis objectius d'aprenentatge, tot integrant-los en els objectius generals de l'assignatura. 4. Decidir estratègies d'aprenentatge, en funció del context personal i social, i de les característiques de la tasca. 5. Monitoritzar el procés d'aprenentatge per controlar que avanci cap a la consecució dels objectius d'aprenentatge previstos. 6. Elaborar judicis ajustats sobre l'activitat d'aprenentatge per valorar la rellevància que té per al propi coneixement.	• Qüestionaris (d'avaluació inicial, d'autoavaluació, de reflexió abans d'una tasca o després d'una tasca, etc.). • Pautes metacognitives. • Portafoli o carpeta d'aprenentatge.

5. Itinerari

En el Pla d'estudis del grau de GAP, la competència de capacitat d'aprenentatge està adjudicada a diverses assignatures i/o matèries repartides al llarg dels quatre cursos. Aquestes assignatures s'encarregaran de treballar els diferents nivells de desenvolupament de la competència i es responsabilitzaran de la seva avaluació.

L'itinerari que se seguirà per assegurar la progressió de la competència serà el que queda reflectit a la taula 2.

Taula 2. Itinerari de desenvolupament competencial

CURS	SEMESTRE I NIVELL DE DESENVOLUPAMENT	ASSIGNATURES IMPLICADES
<i>Primer curs</i>	Semestre 1 (Nivell 1)	o Tècniques de Treball i Comunicació
	Semestre 2 (Nivell 1)	o Dret Constitucional
<i>Segon curs</i>	Semestre 3 (Nivell 2)	o Hisenda Pública
	Semestre 4 (Nivell 2)	o Introducció a la Gestió Financera
<i>Tercer curs</i>	Semestre 5 (Nivell 2)	o Gestió Pressupostària I o Gestió Tributària I o Activitat administrativa I
	Semestre 6 (Nivell 3)	o Gestió Pressupostària II o Gestió Tributària II o Activitat Administrativa II
<i>Quart curs</i>	Semestre 7 (Nivell 3)	o Serveis Públics

6. Avaluació

L'avaluació de la competència de capacitat d'aprenentatge es durà a terme en el marc de les assignatures que la tenen incorporada al Pla Docent.

Es portarà a terme una avaluació continuada, formativa i formadora, plantejada com una activitat d'aprenentatge més, que permeti regular-ne el desenvolupament i es potenciï processos d'autoavaluació i de coavaluació.

Els qüestionaris de valoració, les rúbriques i les carpetes d'aprenentatge seran de gran utilitat com a instruments d'avaluació.

Caldrà, en tot cas, definir si la valoració de la competència tindrà un percentatge en la nota final de l'assignatura.